

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologica

Ex Sacris Scriptvris, Conciliorvm Pontificvmqve Decretis, Et Sanctorvm Patrvm Ac Doctorum Placitis Expressa ; In qua, quidquid tum ad fidei mysteria sanè ac rectè intelligenda, & ab erroribus quibusvis discernenda, tum ad sacramenta debitè conficienda & ministranda, tum ad actiones humanas iuxta ...

Complectens ea quæ ad Sacramenta & mores pertinent

Abelly, Louis

Coloniæ Agrippinæ, 1659

Sect. I. Explicatur primum Decalogi præceptum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38979

SECTIO I.

Explicatur primum Decalogi præceptum.

Ego sum Dominus Deus tuus.

Non habebis Deos alienos coram me, &c.

HOC primum Decalogi præceptum duplex est, ut observat Catech. Rom. part. 3. c. 2. ex una enim parte aliquid jubet, ex altera verò aliquid prohibet: estque illius sensus (ut ibidem habetur) *Me verum Deum colas, Djs alieni cultum non adhibebis*: ex quo patet, illud partim affirmativum esse, partim negativum. Ea est autem ratio præceptorum affirmativorum, ut obligent quidem semper, sed non pro semper, ut loquuntur Theologi negativa verò utroque modo obligant: id est (ut explicat S. Thom. 2. 2. q. 3. a. 3.) quod, quamvis præcepta affirmativa semper habeant vim obligandi, non obligant tamen ad continue exercendos actus illos qui per ea imperantur, sed pro loco & tempore & secundum alias circumstantias debitas, secundum quas oportet actum humanum limitari, ut sit actus virtutis: at verò præcepta negativa quovis loco & tempore obligant. Quamvis autem hoc primum Decalogi præceptum, quatenus affirmativum, præsertim spectet religionis actus, quibus cultus Deo debitus exhibetur, ad illud tamen virtutum Theologicarum actus reduci debent, ut dicitur in Catechismo Romano; quo sensu S. August. in Enchir. cap. 3. dixit *fide, spe, ac charitate Deum esse colendum*: unde sequitur, ad rectam primi hujus præcepti intelligentiam requiri ut explicemus quid circa fidem, spem, & charitatem; quid item circa religionem in illo præcipiatur, aut prohibeatur.

*Quid circa fidem hoc primo Decalogi præcepto
præcipiatur aut prohibeatur.*

DE virtute fidei illiusque propriis actibus ac obligatione, quæ ad illos exercendos unicuique incumbit, egimus in priori hujus operis parte tract. 1. cap. 1. ubi diximus adultos quoscunque ad credendas omnes & singulas Christianæ religionis veritates fide implicita obligari; fide verò explicita teneri credere unum esse Deum in essentia, trinum in personis; filium Dei Incarnatum esse, aliaque mysteria in symbolo contenta; nec non & ea quæ pertinent ad rationem sacramentorum, quæ ab ipsis suscipiuntur aut suscipi debent; ac reliqua denique omnia, quæ secundum exigentiam status aut conditionis cujusque ad salutem æternam consequendam sunt necessaria.

Sed difficultas est quandonam affirmativum illud fidei præceptum obliget; seu quo nam tempore teneatur quis ad actum aliquem fidei exercendum. Resp. ex probabiliori & in praxi tenenda Theologorum sententia tribus præsertim in casibus teneri unumquemque ad actum fidei eliciendum.

Primus est, cum alicui mysteria fidei primò sufficienter ad credendum proponuntur. Ita Azor. Malder. Sanch. & alii quos citat & sequitur Bonac. tom. 2. dist. 2. q. 2. pu. 2. secundum quam doctrinam pueri, ubi primò rationis usum adepti sunt, cum ipsis fidei mysteria sufficienter proponuntur, ad illa actu credenda obligantur, præsertim si ad id se obligatos esse ex dictamine conscientie persentiant: quod similitudine de infidelibus dici debet.

Secundus casus est, quoties quis ad actum aliquem virtutis exercendum obligatur, qui sine fide exerceri nequit ut cum quis tenetur de peccato poenitente & conteri, sacramentum aliquod suscipere, &c. Ita Doctores proximè citati. Rectè tamen monet Laym, tract. 1. de fide cap. 10. in

hoc casu præceptum fidei per se & directè non obligat, sed solum indirectè, & per accidens: unde fit ut v. g. si quis Sacramentum aliquod suscipere omittat, quando ad illud suscipiendum obligatur, sufficiat si in confessione declaret, se ejusmodi Sacramenti receptionem omisisse; neopus sit ut fidei actualis omissionem exprimat, cum hujus ommissio non sit peccatum distinctum ab omissione illius. Ad hunc casum reducitur quando quis videt se tentationem aliquam superare aliter non posse, nisi actum aliquem fidei eliciendo; tunc enim illum elicere tenetur, ut fultius explicat Valent. tom. 3. disp. 1. q. 2. pu. 5.

Tertius denique casus est, quando quis juridicè & publica autoritate de fide interrogatur: tunc enim ad fidem tum interiùs eliciendam, tum exteriùs profitendam obligatur, licèt ex tali professione mors illi immineat; imò qui ab aliquo privato de fide interrogaretur, illam non modo non negare, sed etiam exteriùs profiteri teneretur, si ex illius professionis omissione divinus honor læderetur notabiliter, vel grave aliquod scandalum in proximam redundaret. Ita authores citati post S. Doctorem 21. quest. 3, a. 2.

Ex dictis facilè colligi potest; quid circa fidem hoc primo Decalogi præcepto prohibeatur, scilicet peccatum quodcumq; fidei oppositum, quod generaliter ab eodem S. Doctore sup. qu. 10. a. 1. vocatur infidelitas; quæ quidem (ut idem docet) duplex est: alia negativa, qualis est in illis, qui nihil unquam de fide audire potuerunt, quam dicit non esse peccatum, sed potiùs pœnam peccati ex primi parentis peccato proveniente; additq; illos, qui eo solummodo infideles sunt, propter ejusmodi infidelitatem non damnari; quamvis damnentur propter alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt.

Alia est infidelitas ipsi fidei (ut loquitur S. Doctor) secundum contrarietatem opposita, quæ à quibusdam privativa vocatur, qualis est in illis, qui veritatibus fidei sibi sufficienter propositis assentiri nolunt: & hæc ab eodem S. Doctore in tres species dividitur, Paganismum scilicet, Iudaismum

Judaismum, & hæresim; quibus qu. 12. addit apostasiam; a ut enim quis renititur fidei nondum susceptæ, & talis infidelitas est paganorum; aut renititur fidei susceptæ in figura, & sic est infidelitas Iudæorum; vel fidei susceptæ in manifestatione veritatis, & sic est infidelitas apostatarum quidem, si fides suscepta in totum abjiciatur; hæreticorum verò, si tantum ex parte.

Est autem observandum ad rationem hæresis duo requiri (ut docet S. Thom. q. II. a. 3. ad 3.) primum est, ut sit error contra aliquam fidei veritatem à Deo revelatam, & ab Ecclesia propositam: secundum, ut ejusmodi error cum pertinacia & contumacia junctus sit: unde *Si qui sententiã suam* (ut loquitur S. Aug. Ep. 162. & refertur cap. *Dixit Apostolus 24 qu. 3.*) *quamvis falsam atq; perversam nulla pertinaci animositate defendunt, quarunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint; nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.*

Ad hæresim quoque pertinet peccatum illorum, qui de articulo aliquo fidei deliberatè dubitant; ut enim dicitur cap. 1. de hæreticis *Dubius in fide, infidelis est.* Item si quis exponat se periculo errandi in fide, ut si ex curiositate, aut alia prava intentione libros hæreticorum legat; eorum conciones audiat; cum illis de fide temerè disputet; aut frequenti & periculosa illorum conversatione utatur.

§. II.

De virtute spei, & de peccatis illi oppositis.

SPEI nomen sumitur hic pro virtute supernaturali Theologica divinitus infusa, quæ homo fidelis, in præsentem quidem sæculo bona salutaria, in futuro verò ipsam æternam salutem à Deo cum fiducia expectat per Christi merita.

Dicitur 1. (virtus supernaturalis infusa) juxta comunem doctrinam S. Tho. 1. 2. q. 62. & 63. omnium Theologorum: unde

unde S. Bernard. in Psalm. 90. dicit hæc Psalmistæ verba, *Quoniam tu es Domine spes mea*, à nullo verè proferri posse, nisi cui intus persuasum sit à Spiritu sancto.

Dicitur 2. (Theologica) quia Deum immediatè respicit pro objecto primario & præcipuo: *Neque enim*, ut ait S. Thom. 2. a. q. 17. a. 2. *aliquid minùs sperandum est ab ipso Deo quam ipsemet Deus.*

Dicitur 3. per illam expectari à Deo non modò salutem æternam, quæ in ipsius Dei fruitione consistit, sed etiam omnia alia quæcunque bona salutaria, id est ad salutem consequendam necessaria aut utilia, sive corporalia, sive spiritualia sint; quod constat ex iis, quæ Christus Dominus nos à Deo postulare, & proinde sperare docuit in oratione Dominica: *Ea siquidem*, ut loquitur S. Aug. c. 114. *Enchir. ad spem pertinent, quæ in oratione Dominica continentur.*

Dicitur 4. bona illa expectari cum fiducia; spes enim omnipotentia & fidelitate Dei promittentis innititur: unde Hebr. 6. vocat spem, *Anchoram animæ firmam ac tutam.* Quamvis autem fiducia illa quatenus Deum respicit certissima esse debeat: quia tamen ex parte nostræ cooperationis multi defectus accedere possunt, quibus promissionum divinarum effectus impediatur, ideo monet Apostolus ad Philipp. 2. *Ut cum metu & tremore salutem nostram speremur: qui enim sperat (ut dicit S. Aug. Serm. 15. ad fratres in eremo) & non timet, negligens est; qui autem timet & non sperat, depressus est, & descendit in profundum quasi lapis.*

Dicitur denique per Christi merita: quamvis enim ex parte quoque nostra ad assecutionem vitæ æternæ merita requirantur; quia tamen sine divina gratia, quæ per Christi merita nobis confertur, nihil possumus; & in iis quæ possumus & volumus longè potiores sunt partes gratiæ divinæ quàm voluntatis humanæ; ideo *Abst. ut Christianus homo in se ipso vel confidat, vel gloriatur (inquit Concil. Trid. sess. 6. c. 16.) & non in Domino: cuius tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.*

Quæres, an licitum sit spem in homine, aut alia creatura collocare. Resp. cum S. Doctore 2. 2. q. 17. art. 4. quanquã
in

in Deo solo ut principali causa totius boni spes collocanda sit, licitum tamen quoque esse sperare ac confidere in homine aut alia creatura, tanquam causa secunda & instrumentali, per quam secundum divinæ providentiæ ordinem adiuvari possumus ad conequendum aliquod bonum, quod ad ultimum & summum bonum orderetur.

His breviter explicatis, videndum est quid circa virtutem spei hoc primo Decalogi mandato præcipiatur, aut prohibeatur. Ac in primis certum est extare divinum præceptum de spe in Deum concipienda ut docet S. Thom. q. 22. a. 3. quod quidem præceptum, in quantum negativum est & desperationem prohibet, obligat semper ut ex antè dictis constat, in quantum verò affirmativum, tribus præsertim in casibus secundum probabiliorem Theologorum sententiam obligare censendum est. Primus est, quando primùm homini adulto sufficiēter innotescit se à Deo creatum esse ad vitam æternam consequendam, seque teneri vitam illam æternam & media necessaria ad illam consequendam à Deo sperare. Secundus est, quando ad aliquid faciendum obligatur, quod actum spei velut dispositionem necessariam prærequirit; e. g. quando tenetur de peccatis pœnitere; ad illorū siquidem remissionem divinæ misericordiæ spem requiri docet Concil. Trident. Sess. 6. cap. 6. Tertius est, quando gravis aliqua tentatio desperationis urget, quam aliter homo superare non potest, nisi actum spei eliciendo.

Rectè autem monet Isamb. Tract. de spe disp. 6. a. 5. ad satisfaciendum ejusmodi præcepto non esse semper necessarium, ut formaliter eliciatur actus ipsius spei, sed satis esse ut virtualiter, quatenus includitur virtualiter in alicujus alterius virtutis actu, v. g. perfectæ contritionis, qui tunc formaliter eliceretur.

Quod spectat ad peccata, quæ spei adversantur, ac proinde hoc primo præcepto prohibentur; Theologi docent duobus præsertim modis contra spem peccari posse, præsumptione scilicet, & desperatione.

Rursus præsumptio duplè committi potest ut docet

ect

cet S. Tho. q. 21. a. 1. primò, cùm quis præsumit se divinam gratiam, aut gloriam æternam ex se ipso & naturæ suæ viribus adipisci posse, secundò, cùm præsumit se ex sola divina misericordia consecuturum remissionem peccatorum sine ulla poenitentia, aut æternam beatitudinem sine ullis operibus meritoriis.

Desperatio verò committitur, cùm quis deliberatè de misericordia divina diffidit; nec peccatorum remissionem, aut beatitudinem æternam, mediâque ad illam necessaria ampliùs à Deo expectat, ideoque omnem conatum ex parte sua requisitum intermittit. Rectè autem observat Tolet. lib. 4. c. 7. desperationem aliquando esse hæresim coniunctam; si quis v. g. existimaret ac pertinaciter sibi persuaderet Deum aut nolle aut posse peccata à se commissa remittere, ejusque misericordiam talem non esse, quæ tot & tam gravia peccata toties iterata condonare velit aut possit: quod in confessione specialiter declarandum foret.

§. III.

De virtute Charitatis, peccatisque illi
oppositis.

NOMEN Charitatis secundum communem Theologorum acceptionem significat excellentissimum quendam amorem, qui proinde bonum excellentissimum & summè perfectum tanquam obiectum spectare debet, Deum scilicet; qui propter se summè diligendus est, & propter quem cætera omnia diligere debent.

Cùm autem de hac nobilissima virtute plurima disputari soleant à Theologis, nos hinc præcipua tantummodo & scitu magis necessaria ex eorum communi & recepta doctrina, præsertimque ex ijs quæ apud S. Doctorem c. 23. 24. & seq. fusiùs explicantur, seligemus.

Primum est, charitatem non modò esse virtutem supernaturalem Theologicam cæteris omnibus quibuscumque
virtu-

virtutibus perfectiorem, ut fusè demonstrat S. Doctor, sed etiam esse ipsarum virtutum veluti formam; in quantum scilicet illis ultimam & completam perfectionem, earum actus ad ultimum finem perfectè ordinando tribuit.

Secundum est, charitatem esse amorem, non concupiscentiæ aut desiderii, sed veræ ac perfectæ amicitia, qua prius à Deo, licet sine ullis nostris mèritis amati, ejusque beneficiis præventi, ipsum vicissim redamamus, ac summè diligimus propter bonitatem ipsius, non qua nobis bonus est ac beneficus, sed qua in se infinitè bonus ac perfectus, ac proinde infinitè diligibilis est: cum (ut in priori parte dictum est tract. 2. c. 2.) quidquid in creaturis bonum aut perfectum est vel esse potest, id omne in Deo, imò aliquid in Spiritibus melius ac perfectius reperitur, quod illum omni amore dignissimum efficit.

Tertium est charitatis actus alios esse imperatos, quales sunt illi qui per ipsius charitatis imperium exercentur, ut cum quis dat eleemosynam pauperi, non modò ut eius indigentiam sublevet, sed præsertim ut Deo placeat, illiq; opus grati exhibeat: alios vero elicitos, qui illius proprii sunt, & ex ejus formali motivo concipiuntur, & quibus homo fertur erga Deum ut summè dilectam; sive per unionè affectuum, idem volendo quod vult Deus, ejus præcepta, consilia, & alia quæcunque illi placent, appetendo & exequendo, non alia ratione, nisi ut voluntatem suam divinæ voluntati quàm perfectissimè uniat & conformet; sive per viam benevolentia, qua DEO omnia bona velit, quæ ipsi velle potest, bona quidem intrinseca & essentialia ipsi DEO, per veram & perfectam in illis complacentiam; bona verò ipsi extrinseca; purà gloriam, honorem, amorem, observantiam, & alia religionis reliquarumque virtutum officia, ipsi DEO tam à se quam ab aliis creaturis exhibenda,) per ardentissimum desiderium; quo hæc omnia non solum velit & optet DEO, sed etiam quibuscunque modis potest, ut re ipsa exhibeantur efficiat.

Quartum est, verissimum esse quod S. Ber. Li. de dil. Deo dicit,

dicit, *Modum diligendi Deum esse, diligere sine modo*: sive enim charitas consideretur objective secundum illud bonum quod voluitur Deo, sive appetiitive secundum estimationem quam de Deo ipso concipimus, sive intensi-ve secundum feruorem & conatum quo in Deum per amorem ferimur, nullus modus ipsi præscriptus est: certum est enim quod Deum objective & appetiitive tenemur diligere præ alia quavis creatura; unde Christus Dominus Matth. 10. *Qui amat, inquit, patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus.* Quamvis autem juxta communem Theologorum sententiam intensio charitatis sub obligationem non cadat, possumusque actu charitatis etiam valde remisso satisfacere divino præcepto, quo jubemur Deum ex toto corde diligere, ut docent Almainus, Major, Vega, & alii quos citat & sequitur Isamb. tract. de Char. disp. 15. 2. 4 certum est tamen nullum intensiōis modum in amore Dei esse definitum, nosque nullo affectu adeo feruenti & intenso posse Deum diligere; quin ad illum adhuc feruentius & intentius diligendum, si non ex præcepto tenemur, saltem per gratiam ipsius invitemur, & excitemur.

Quintum est, habitum charitatis (quod etiam de aliarum virtutum Theologicarum habitibus similiter dicendum est) non produci Physice per actus, sicut de habitibus virtutum moralium docent Philosophi; sed à Deo infundi juxta id quod dixit Apost. Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*: & ex consequenti secundum communiorem & probabiliorem Theologorum sententiam ab ipso met Deo augeri, non verò per actus aliquos, nisi tantum dispositivè & meritorie, ut in priori parte tract. 6. cap. 4. sect. 6 dictum est; unde Concil. Trid. observat sess. 6. cap. 10. Ecclesiam illud augmentum à Deo postulare in quadam collecta, cum dicit: *Da nobis Domine fidei, spei, & charitatis augmentum.*

Cæterum per quosnam actus homo ipsius charitatis augmentum promereri possit, non planè constat inter Theologos: quidam enim existimant non nisi per actus ipso

ipso habitu intensiores fieri posse: alii etiam per actus æqualiter intensos: alii per minus intensos: uno quidam asserunt hominem in charitate constitutum per actus quoque aliarum virtutum promereri posse augmentum ipsius charitatis: quod inter alios docet b. m. Franc. Sales. Episc. Geben. lib. 3. de amore Dei cap. 2. probatq; ex can. 24. sess. 6. Concil. Trid. ubi indefinite & sine ulla exceptione dicitur, justitiam acceptam augeri per bona opera: *ubi autem* (inquit ille, ex S. Bernard.) *nihil excipitur, nihil distinguendum est.*

Quamvis autem propter tanti viri auctoritatem, & plures optimas rationes quas ibidem præfert, hæc ultima sententia probabilissima merito videatur; tutissimum tamen est, & consultissimum unicuique, actus quam perfectissimos charitatis crebro elicere, & alia pietatis opera ex eisdem virtutis motivo cum ingenti animi affectu producere; ea siquidem ratione, non augmentum modo, sed cumulum divinæ illius virtutis accipere merebitur.

Porro thesaurum adeo pretiosum unico mortali peccato totum deperdi ex fide certum est, & à Concil. Trid. definitum sess. 6. cap. 15. sicut è contra per peccata venialia charitatem non amitti declaratur eadem in sess. cap. 11. ubi expressè dicitur, *justos quantumvis in peccata venialia quandoque cadant, non propterea desinere esse justos;* ex quibus verbis rectè colligitur non modo charitatem non amitti, sed ne quidem minui per quolibet peccata venialia: quod etiam docet S. Thom. q. 24. a. 10. 3. cum eo communiter omnes: si enim charitas minueretur per peccatum veniale, sequeretur quòd per plura venialia tandem omnino amitteretur; omne siquidem finitum ablatione sæpius iterata alicujus finiti tandem consumitur.

Quod quamvis ita se habeat, fatendum esse tamen charitatis feruorem minui per peccata venialia; quæ licet charitati contraria non sint, ejus tamen operationibus opponuntur, pravosque paulatim habitus in anima in generant, quibus ad majora, & etiam mortalia peccata perpetranda disponitur.

Sextum denique est, dari speciale præceptum de diligendo Deo; non solum negativum, (quo prohibeatur quidquid contra dilectionem illi debitam committi potest) sed etiam affirmativum, quo Deum actu aliquo interno diligere obligamur. Ita S. Th. S. Matth. 22. q. 44. art. 1. evidenter constat ex his Christi Domini verbis: *Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, &c. quibus, cum adjunxit hæc alia, *hoc est maximum & primum mandatum*, illud ab aliis mandatis distinctum esse ostendit.

Quæres quo tempore præceptum illud obliget. Respondetur esse, & in confesso apud omnes tunc nos ad actum charitatis eliciendum teneri, cum ad actum perfectæ contritionis eliciendum obligamur; sive in articulo mortis, cum aliter Deo reconciliari non possumus; sive cum in statu peccati mortalis sacramentum aliquod suscepturi, vel administraturi sumus, deestque copia confessarii; actus enim perfectæ contritionis charitate formari debet, ut habetur in Concil. Trid. sess. 14. c. 4.

Respondetur 2. probabile esse (quod Nav. cap. 11. nu. 8. & quidam alii docent) hominem ad actum charitatis exercendum obligari, ubi primum rationis usum adeptus est, ipsique sufficienter innotescit. Deum esse summum bonum & ultimum finem, ad quem se suaque omnia per charitatis actum ordinare teneretur; quamvis Bonacin. disp. 3. de charit. qu. 4. pu. 2. & alii Theologi negent ad actum charitatis tunc eliciendum obligatum esse sub reatu peccati mortalis. Quidquid sit autem de illa Navarri sententia, indubitatum est apud omnes, omissionem illam non fore peccatum mortale in eo, qui de illa obligatione nihil unquam audivisset, aut nusquam cogitaret se ad illum actum charitatis eliciendum obligari, vel qui Doctorum illorum sententiæ subscribere nolleret, & contrariam saltem ut probabilem amplecteretur.

Iam quod spectat ad peccata charitati opposita, quamvis mortalia omnia, quatenus sunt quædam Dei offensæ, huic virtuti maximè adversentur, duo tamen sunt, quæ illi ex propria & peculiari ratione opponuntur,

Primum est, odium Dei, quod peccator concipere potest (ut docet S. Th. q. 14. a. 1.) ex consideratione quorundam effectuum divinæ voluntatis, qui depravata suæ voluntati repugnant; qualis est inflictio pœnæ peccatis debita; Deum enim propter se præcise odisse nullus potest, cum in ejus natura nihil nisi infinite diligibile occurrat; & hoc peccatum haud dubiè peccatorum omnium gravissimum est, ut asserit idem S. Doctor a. 2. cum per illud hoc maximè à Deo avertatur.

Alterum peccatum est, acedia, quæ (ut docet S. Th. q. 35. a. 2. & seq.) nihil est aliud, quam tristitia & tædium quoddam voluntarium & deliberatum de bono spiritali, in quantum est bonum divinum, id est quatenus per illud bonum spiritali, puta per Sacramentorum susceptionem aliaque bona opera, homo tendit in Deum, illi obsequitur, illum glorificat &c. Et ut sic opponitur directè charitati, cujus proprius effectus est gaudium de bono divino.

Explicatis ijs, quæ ad charitatem pertinent in quantum Deum respicit, doctrinæ ordo postulare videbatur, ut de charitate proximi aliquid diceremus: verum cum plurima, quæ ad virtutem illam spectant, in præceptis secundæ tabulæ contineantur, commodius existimavimus (quod etiam præstitit Nav. cap. 14. nu. 3. & ante illum S. Bonav. in 3. dist. 37.) agere de ijs, quæ ad charitatem proximi spectant, cum quarti præcepti, & sequentium explicationem aggrediemur.

§. IV.

De virtute Religionis peccatisque illi
oppositis.

RELIGIONIS nomine secundum mentem S. Doctoris qu. 81. a. 1. intelligitur virtus illa, per quam homines Deo debitum cultum & honorem exhibent; quæ quidem non est Theologica, sed prima & præcipua inter morales; cum pro immediato objecto, non ipsum Deum, sed cultum & honorem illi exhibendum respiciat.

Illius

Illius actus sicut & aliarum virtutum sunt duplicis generis: alii siquidem sunt elicitii, quibus homo subijcitur Deo, illique debitum honorem & cultum exhibet. cuiusmodi sunt adoratio, sacrificium, oblatio, oratio, votum, &c. Per adorationem supremam Dei maiestatem reuerenter, nosque illi quanta possumus animi ac corporis demissione subijcimus: per sacrificium, ipsum Deum colimus tanquam supremam vitam ac necis arbitrum: per oblationem, eiusdem Dei absolutum ac summum in res omnes dominium profiteamur: per orationem, ad illum recurrimus ut fontem ac principium totius boni quod speramus: per votum denique eundem agnoscimus tanquam ultimum finem, in quem nos & nostra omnia speciali affectu referre volumus. De quibus omnibus & singulis plenius agit S. Doctor quaest. 84. & seq.

Alii autem sunt actus religionis imperati, cuiusmodi sunt omnes aliarum virtutum actus, qui ad Dei cultum referri possunt; quo sensu dicit S. Iacobus c. 1. *Religio mundana & immaculata apud Deum & Patrem haec est; Visitare pauperes & viduas in tribulatione eorum, &c.*

Quod spectat ad peccata virtuti religionis opposita, varia sunt & multiplicia, de quibus non solum hic, sed etiam in duabus sect. seq. agendum erit.

Primum & praeipuum ac veluti radix ceterorum, est superstitio, (qua ut docet S. Thom. q. 92. a. 2.) vel Deo cultus illegitimus, vel creaturae cultus indebitus exhibetur: prior illa subdividitur in duas species; quarum altera est, cum Deo exhibetur cultus falsus, ut si quis nunc veteris legis sacrificia offerret; hic enim cultus (ut observat S. Doctor. q. 93. a. 1. falsus esset, cum fuerit institutus ad significanda vita ac mortis Christi Domini mysteria tanquam futura, quae tamen iam perfecta sunt: ad quod peccatum (ut monet Tolet. li. 4. c. 14.) reducitur illud, quo quis falsas reliquias pro veris supponeret, vel falsa miracula fingeret, ut ementito illo religionis nomine eleemosynas hinc inde corrogaret.

Altera species est, cum exhibetur Deo cultus super-

suus
quod
hom
ordin
tutio
confi
put
Su
tribu
trian
Male
Id
quan
c 24
esse
ceda
mus
lola
crea
M
mo
stiti
non
ctu
iplo
ma
inv
cor
(ut
qu
ex
len
cha
Et
po
vii

suus; id est (ut expl. cat. S. Doctor. art. 2. cum aliquid sit, quod neque confert ad Dei gloriam, neque ad hoc ut mens hominis in Deum feratur, aut carnis concupiscentia inordinata refrenentur, aut etiam quod est præter Dei institutionem, vel contra legitimam & approbatam Ecclesie consuetudinem; hoc enim totum (inquit S. Doctor. supra) *reputandum est superfluum & superstitiosum.*

Superstitio autem illa, qua cultus indebitus creature tribuitur, quinque sub se includit species; scilicet Idololatriam, Magiam, Divinationem, Vanam Observantiam, & Maleficium.

Idololatria est, cum cultus divinus alicui creature tanquam Deo exhibetur. Observat autem rectè Tolet. lib. 4. c. 24. Idololatriam, non modò religioni, sed etiam fidei esse oppositam; sicut enim vera adoratio non est, nisi præcedat in intellectu fides, qua illius excellentiam agnoscimus cui nos subiicimus; sic adoratio falsa, qualis est idololatria, supponit errorem in intellectu, quo æstimamus creaturam aliquam honore divino dignam.

Magna est potestas quædam inordinata collata per dæmones, pacto cum illis inito, qua mediis pravis & superstitiosis fit aliquid, quod est supra naturæ humanæ vires, non tamen ipsius dæmonis naturales vires excedit. Pactum autem illud magi cum dæmone fit, vel expressè cum ipso dæmone visibiliter apparente, aut cum aliquo alio mago vices dæmonis supplente: vel tacitè per dæmonis invocationem, quæ non solùm fieri censetur, cum homo conceptis verbis auxilium dæmonis invocat, sed etiam (ut rectè monet Mart. Delrio lib. 2. disquis. magic. qu. 2.) quoties homo intentat aliquid facere per ea, quæ neque ex se, nec virtute aliqua supernaturali divinitus indita, talem effectum producere possunt, ut cum certa verba vel characteres ad morbos depellendos adhibentur.

Observat etiam Tol. supra magiam hæresi sæpe coniunctam esse; ut si magus cum pertinacia credat dæmones posse patrare miracula, aut aliquid citra permissionem divinam propria virtute facere; *Certissime enim tenendum est*

(ut

(ut ait S. Aug. lib. 18. de civ. c. 18.) *solum Deum posse omnia facere quæ voluerit, nec dæmones aliquid operari secundum naturam suam potentiam, nisi Deus permiserit.*

Observat etiam idem Toletus contingere aliquando posse personas quasdam simplices. modis supra explicatis quibus tacite dæmon invocatur, utentes, invincibiliter ignorare se invocare dæmonem; & tunc non peccare saltem mortaliter propter ignorantiam illam invincibilem, quæ tamen amplius illos non excusat, quando vel ab aliis monentur, vel per se ipsos advertunt id quod faciunt illicitum esse, aut de illo dubitare incipiunt.

Divinatio est inordinata & superstitiosa inquisitio rerum aliquarum, vel futurarum vel occultarum, quas homo hinc & nunc naturaliter cognoscere non potest:

Docet autem S. Th. q. 95. a. 3. semper in divinatione expressam vel tacitam dæmonis invocationem reperiri, ut illius ope noticia rerum illarum acquiratur; unde fit ut divinatio, sicut & magia, propter illud commercium cum dæmone, gravissimum contra virtutem religionis censetur esse peccatum: Apostolus siquidem prohibet fideles fieri socios dæmoniorum: 1. Cor. 10. & S. Aug. lib. 2. de Doct. Christi. c. 23. dicit *Omniem societatem dæmonum tanquam pestiferam esse fugiendam.*

Expressa autem dæmonis invocatio in divinatione multipliciter fieri solet (ut fuse explicat S. Doctor q. 95. a. 3.) iuxta varios modos quibus solet dæmon futura vel occulta manifestare. Aliquando enim id præstat per fictas quasdam apparitiones, quibus oculis hominum illudit; & hæc divinationis species vocatur prættigium. Aliquando per somnia quando quis per somnia responsum expectat a dæmone. & vocatur divinatio per somnia. Aliquando per mortuorum fictam apparentiam vel locutionem: & vocatur Necromantia. Aliquando per statuas & aliqua corpora terrestria: & dicitur Geomantia. Aliquando per figuras apparentes in aquis: & vocatur Hydromantia. Aliquando per figuras æreas vel igneas: & vocatur Æromantia vel Pyromantia. Aliquando per inspectionem viscerum animalium quæ dæmonibus immolantur: & dicitur Auruspiciis.

Quæ

Quæ quidem omnes divinationis species sunt peccata mortalia gravissima, divina lege reprobata, ut patet Deut. c. 18. & etiam sanctionibus Ecclesiasticis sub anathematis interminatione prohibita, ut habetur cap. *Si quis*, 26. q. 5.

Divinatio quæ fit per tacitam demonum invocationem (ut docet S. Th. *suprà*) in duo genera subdividitur. Quorum primum est, quando ad cognoscendas res futuras vel occultas superstitiosè consideratur aliquid in dispositionibus quarumdam rerum, quod ex se nullam habet naturalem connexionem cum rebus illis futuris vel occultis: ut enim rectè dixit S. Aug. lib. 2. de Doctr. Chr. cap. 22. *Iste opinioniones quibusdam rerum signis humana presumptione instituti, ad eadem illa, quasi quædam cum demonibus pacta, referende sunt.*

Quod si ad hunc divinandi finem motus vel situs siderum consideretur, hæc divinatio dicitur Astrologia: si gartitus animalium aut avium, dicitur Augurium: si earumdem avium volatus, Auspicium: si verba quædam hominû casu prolata retorqueantur ad prænotionem aliquam futurorum, dicitur Omen: si lineamenta quædam manus superstitiosè observentur, vocatur Chyromantia.

Porro circa Astrologiam observandum est ex S. Doctore q. 95. art. 5. quòd, quamvis per illam scientiam aliqui effectus naturales præcognosci possint, ut Eclipses, æris imutationes, &c. item inclinationes, complexionis, & alię similes corporis humani dispositiones (quòd, licet valde incertum sit in particulari, nihilominus in generali ex Philosophia compertum est, astra & cœlos in humana corpora aliquo pacto influere) certum est tamen duobus præsertim in casibus mortale peccatum est Astrologicæ ejusmodi scientia uti. Primò ad ea cognoscenda, quæ à sola divina voluntate pendent, puta ad cognoscendam prædestinationem, salutem, damnationem &c. alicujus hominis. Secundò ad ea præcognoscenda tanquam certò eventura, quæ ex libera hominis voluntate pendent: unde S. Augustin. lib. 4. confess. cap. 3. dicit ejusmodi astrorum consultores, quos vocat Planetarios, à Christiana pietate repelli & damnari: & libr. 2. de doct. Chr. capit. 20. vocat Astrologiam illam judiciariam genethliacorum.

Perni-

Terniciosam superstitionem; dicitque illius sectatores erroris, & vendere imperitiam hominibus miserabilem servitutem. Diximus (tanquam certo eventura) quia, si quis per illam scientiam ex cognitione complexionis & habitudinis naturalis alicuius hominis, coningeret tantum evenire posse, ut hoc vel illud ageret; tunc licet alioqui vanum & vane incertum esset tale iudicium, non esset tamen peccatum mortale; nisi in eo casu, quo quis ita addictus esset eadem modi astrologicis observationibus, ut illis tanquam principis & præcipua regula in suis actionibus uteretur; ita ut, prius consultis astris, neque ullum negotium aggredi, neque quidquam alicuius momenti agere vellet.

Est præterea genus alterum divinationis per sortes, circa quod advertendum est ex S. Thom. a 8. alias esse sortes divinatorias, quæ adhibentur ad aliquid occultum vel futurum sciendum; alias consultorias ad cognoscendum quid in aliquo casu agendum sit; alias divisorias ad determinandum quid in alicuius rei partitione cuique eveniat. Et in fortibus quidem divinatoriis est semper peccatum mortale; quia in illis semper tacita dæmonis invocatio reperitur; cum neque ex divina institutione, neque ex aliqua virtute naturali sortes illæ connexionem ullam necessariam habeant cum eo, quod per illas inquiritur.

In fortibus autem consultoriis est etiam peccatum mortale, quando resolutio expectatur à dæmone, non vero quando per illas Deus consultitur; quod tamen fieri non debet nisi cum triplici cognitione. Prima est, ut non ex curiositate, sed ex gravi aliqua necessitate id fiat: e.g. *inter Dei ministros* (ut id verbis & autoritate S. Aug. Epist. 180. ad Honora tū explicemus) *sit disceptatio, qui eorum persecutionis tempore maneat, ne fuga fiat: omnium; & qui eorum aliter non potuerit terminari, qui autem nihil videtur, qui maneat, & qui fugiant, forte legendi sunt;* & lib. 1. de doctr. Christian. cap. 28. aliud præfert exemplum, *Siquis ab invicem aliquid, quod oporteret dari, ei qui non haberet, nec duobus dare possit: si tibi occurrerent duo, quorum neuter alium vel indiget*

ita vel aliqua ergate necessitudine superaret, nihil iustius faceret, quam ut sorte eligeres, cui dandum esset, quod duobus dari non posset.

Secunda conditio est, ut fiat cum reuerentia. unde obseruat Beda super caput x. Act. Apostolos non nisi collecto fidelium cœtu, & precibus ad Deum fuis sortes dedisse, ut in locum Iudæ alium Apostolum substituerent.

Tertia denique conditio est, ut verba sacræ scripturæ, quæ in sortibus consultoriis adhiberentur, ad negotia terrena non conuertantur: unde S. Aug. Epist. 119. ad Ianuar. his inquit *quis de paginis Euangelicis sortes legunt; et se optandum sit ut id potius faciant, quam ad demonia consulenda concurrant, tamen etiam ista mihi displicet consuetudo, ad negotia secularia, & ad vitia huius vanitatem diuina oracula vel conuertere.*

Diuisoria autem sortes licitæ sunt, dummodo triplex adsit conditio, ut docet Tol. Lib. 4. c. 15. prima est; ut nihil in illis fiat contra iustitiam, Secunda; ut nihil etiam fiat contra bonum publicum, ut si dignitates sorti committerentur inter eos, quorum aliqui essent ad illas inepti. Tertia denique, ne fiant eiusmodi sortes in beneficiis, & dignitatibus Ecclesiasticis, in quibus sortitione uti non licet. His stantibus conditionibus sorte diuisoria uti licitum est, dummodo euentus illius non expectetur à dæmone, sed sit purè fortuitus.

Vana operatio in eo differt à diuinatione, quod hæc præsertim spectet cognitionem rerum quarumdam occultarum modo indebito consequendam, illa vero refertur ad commoditates aliquas corporis vel animi per media quædam inutilia & superstitiosa obtinendas; quod si id fiat ad nocimenta inferenda, vocatur maleficium. Certum est autem eiusmodi vanam & superstitiosam observationem esse ex genere suo peccatum mortale; in ea si quidem vel expressa vel tacita dæmonis invocatio semper reperitur, ut docet S. Aug. lib. de doct. chr. c. 26.

Illius verò tres sunt præsertim species, prima est ars notoria, quæ orationibus quasdam & ieiunia tanquam media

§ certa

certa & infallibilia adhibet ad acquirendas scientias sine
 villo labore & studio, ad modum scientiarum in fularum;
 quod quidem fieri sine mortali peccato non potest, ut
 docet S. Th. q. 96 a. 1. Secunda est observatio sanitatum,
 cum quis nimirum ad sanitatem recuperandam, aut alte-
 ri conferendam, media quadam inutilia & superstitiosa
 adhibet; ut quasdam orationes certis quibusdam verbis
 & non aliis conceptas, certos characteres brachio collig-
 atos, &c. Et hæc vana observatio, nisi inuincibilis igno-
 rantia excuset, mortale peccatum est; cum (ut docet S.
 Th. art. 2) in ea subsit semper tacita aliqua dæmonis in-
 vocatio: unde S. Aug. supra dicit, quod *ad superstitionem
 pertinent ligatura & remedia, quæ medicorum quoque discipuli-
 na condemnat, &c.*

Neque dicas orationes esse media optima, & religioni
 valde consentanea: id enim verum est, si adhibeantur so-
 lum ad postulandam à Deo sanitatem; non verò, si illis est
 superstitiosa persuasione inesse credatur vis ad conferen-
 dam sanitatem; vel si existimetur per illas orationes sani-
 tatem infallibiliter esse impetrandam, dummodo talibus
 verbis & non aliis consistat, &c. quis enim non videt
 observationes eiusmodi vanas & inutiles esse, præter
 quæ & orationi, & religioni repugnantes.

Idem indicium ferendum est de iis, qui collo appensa
 gestant reliquias sanctorum, aut verba quædam Euange-
 lica; si enim id fiat ex vero & sincero religionis affectu ad
 colendum Deum & sanctos eius honorandos, licitum est
 & pium; si verò vana aliqua circumstantia observetur, ut
 quod vas reliquiarum debeat esse talis formæ; quod vet-
 ba Euangelica in charta virgine sint scripta; aut quod certo
 credatur reliquiis illis & verbis inesse vim infallibilem
 efficiendi, ut quis v. g. in bello aut in statu peccati morte-
 lis non moriatur: id haud dubiè superstitiosum est, ac præ-
 terea illicitum, ut docet Tol. lib. 4. cap. 16. post S. Th.
 sup. art. 3. ad 3.

Tertia denique est, vana observatio futurorum even-
 tuum: ut cum quis ex quarundam rerum impertinenti-
 um occursum mala aliqua vel bona sibi vel aliis even-
 tui ominatur.

varia

Varia illius vanæ obseruationis exempla profert S. Aug. supra c. 20 ubi dicit quod *Ad pacta cum demonibus inita pertinet millia inanum obseruationum*; pura si membrum aliquod salierit, si unctim ambulanti bus amicis lapis, aut canis; aut puer medius interuenit; si quis cum se calceat, sternutauerit si vestis a foricibus rodatur; & plus timeatur suspicio mali futuri quam præsens damnum doleatur.

Quod spectat ad maleficium, breuiter dicimus speciem quamdam esse vanæ obseruationis, qua quis dæmonis ope aliis siue in corpore, siue in anima, siue in bonis exterioribus nocet vel nocere intēdit. unde patet, quæ sit differentia inter magū & maleficū, ut obseruat Tol. lib. 4. c. 16. magusenim ope dæmonis utitur præsertim ad propriam ostentationem & admirationem sui excitandā; maleficus vero ad nocumentum aliis inferendum.

Est autem duplex maleficium, amatorium scilicet & veneficium, amatorium illud est, quo utuntur malefici ad amorem carnalem excitandum, vel è contrà ad odia, vel diuortia inter personas coniugatas excitanda: circa quod obseruandum est (ut recte monet idem Tol. supra.) dæmonem nullam posse voluntati humanæ necessitatem inferre, sed eam tantū modo allicere, vel immutando phantasiam & imaginationem, & rem amatam exhibendo tanquam amabiliorem, vel carnis appetitum inflammando & excitando; quibus non obstantibus voluntas libera semper manet, potestque homo, si velit, gratiæ diuinæ auxilio a diutis illecebras omnes eiusmodi abiicere.

Maleficium veneficium illud est, quo utuntur malefici, ut alicui noceant, vel in corpore dolores & infirmitates quasdam inducendo, vel in bonis exterioribus ventos, grandines & tempestates ope dæmonis excitando, quibus animalia interimantur, arbores eradicentur, domus subuertantur, &c. certum est enim dæmonem ista & alia similia, Deo ita permittente, posse efficere, ut manifestum est ex cap. 1. & 2. libri Iob.

Porro aduertendum est maleficos, præter peccatum
 S 2 male

peccatum maleficii initi, multis insuper aliis horrendis peccatis esse irretitos; quapropter ab illis in confessione inquiri debet, num aliquod pactum expressum vel tacitum cum dæmone inierint; quidue illi promiserint; num Christi Domini fidem & Baptismum eiurauerint; num aliquid erroneum contra fidem crediderint; num dæmonem inuocauerint, vel ipsi ad orationem, aut alios diuinos honores detulerint; vel ab ipso aliquod in hac vita, vel in futura sperauerint; num sacrilegium aliquod commiserint, & rebus aliquibus sacris puta oleo sancto, aqua benedicta, ad impia & nefanda facinora patranda abuti fuerint; Perpendenda item damna, quæ ex eorum maleficiis fuerint subsecuta, ut reparatio eorum iniungatur; quæ omnia & plura alia videri possunt apud Mart. Delrio lib. 6. sect. 3. & Tolet. loco sup. cit. ubi etiam rectè monet maleficos peccare, non solum quando vtuntur maleficiis ad nocendum, sed etiam cum eandem artem adhibent ad soluendum maleficium quod intulerunt; imo nec licitum esse petere à malefico, vt maleficio dissoluatur; sed orationibus, exorcismis, sacramentorum digna susceptione, & aliis piis operibus id à Deo postulandum, & expectandum esse.

Præter quinque suprâ dictas superstitionis species, duo sunt ad huc peccata religionis virtuti speciatim opposita, scilicet tentatio Dei, & sacrilegium.

Tentatio Dei est, cū quis dubitans de aliqua perfectione Dei aliquid agit, vt experiatur vtrum Deus talem perfectionem habeat necne; v. g. vtrum Deus sciat, vel possit aliquid, hoc autem peccatum ex genere suo mortale est, ut docet Tolet. cap. 19. ubi etiam obseruat, duobus modis illud committi posse. uno modo expressè; cum quis aliquid facit hac intentione, ut experiatur, vtrum Deus aliquid facere possit: altero modo tacite; quando quis licet non habeat expressam intentionem Deum tentandi, id tamen agit, quod ex se in illam Dei tentationem tendit; ut cū quis neglectis mediis à diuina prouidentia constitutis expectat effectum aliquem à solo Deo, nulla necessitate aut causa rationabili ad id mouente; unde S. Aug.

Aug. lib. 2. cont. Faust. c. 36. dicit, quod Christus Dominus Fugiendo & latendo hominis instruebat infirmitatem, ne Deum tentare audeat, quando habet quod faciat ut quod cauere oportet, euadat.

Quod si necessitas aliqua vel rationabilis causa sub sit; tunc (ut docet S. Th. q. 97. a. 1. non tentaret Deum, qui auxilium aliquod extra ordinarium ab eo postularet, aut expectaret, iuxta illud 2. paralip. 20 *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad se.*

Sacrilegium (ut docet S. Th. q. 93 a. 1. & seq.) est violatio rei sacræ, seu diuino cultui destinatæ: quæ violatio contingit, cum aliquid circa eam fit, quod repugnat eum eo cultu ad quem destinata est, ut recte obseruat Greg. à Valent. disp. 6. q. 15. de sacril. pu. 1. Tres autem sacrilegii species distinguit S. Doctor supra; prima spectat personas sacras; secunda loca sacræ; tertia res sacras, prout à personis & locis distinguuntur.

Ad primam speciem pertinet, quidquid fit contra personam sacræ, (qualis est clericus vel persona religiosa) quo reuerentia eius conditioni debita, aut immunitas eidem, quatenus Deo sacræ est, concessa violatur, aut læditur; ut si quis manus violentas in Clericum iniiciat, aut cum persona sacræ fornicetur.

Ad secundam speciem spectant actiones illæ, quæ specialiter repugnant cultui diuino ad quem sacer locus destinatus; qualia sunt effusio iniusta sanguinis humani in Ecclesia, item fornicatio, & quæuis alia illicita seminis effusio in eodem loco, furtum item, non modo rei sacræ quod ad tertiam speciem pertinet, sed & cuiuscumque alterius in loco sacro perpetratum, ut ex communi Theologorum sententia docet Valent. supra.

Ad tertiam denique sacrilegii speciem pertinet abusus sacramentorum aliarumque rerum sacrarum, aquæ benedictæ, &c. Item profanatio vasorum, & ornamentorum sacrorum. Addit Caietanus apud eundem Valent. am supra ad hanc quoque sacrilegii speciem pertinere sacrarum scripturarum abusum; ut si ad superstitiones

inducendas, vel hæreses confirmandas, vel etiam ad res
fudicras adhibeantur.

Cæterum rectè observat idem Valentia supra p. 1. 2. sa-
cilegium quodcunq; ex formali intentione, & cum di-
vini cultus contemptu perpetratum, esse peccatum mor-
tale; nec ullam materiæ levitatem excusare, eò quòd rati-
one contemptus, si non materia, certè malitia gravis sem-
per in eo reperiatur: fecùs autem, si quis absq; ullo divini
cultus contemptu re aliqua sacra utatur præter eum fi-
nem, ad quem destinata est, erit enim tantummo-
do peccatum veniale, si prudentis viri iudicio materi-
a levis esse censeatur; si verò gravis sit, erit mortale,

§. V.

*Quot modis peccetur in primum Decalogi
præceptum.*

CONTRA hoc primum Decalogi præceptum peccant
in primis qui Idololatriam ac Iudaismũ profitentur,
aut à fide, vel religione Catholica per Apostasiam re-
cedunt.

Qui dogmatibus hæreticorum aliisq; erroribus ab Ec-
clesia damnatis & proscriptis pertinaciter adherent: qui
hæreticos in causa hæresis fovent & protegunt; cum illis
temerè de fide disputant; eorum libros legunt; aut con-
cionibus vel ceremoniis interfunt.

Qui de alicuius articuli fidei veritate dubitant: qui fidei
negant vel dissimulant, cum illam exterius profiteri tenentur:
qui fidei mysteria præcipua aliaq; ad salutem scitu
cessaria, ut symbolum fidei, orationem Dominicam, De-
calogum, & Sacramenta culpabiliter ignorant.

Qui de misericordia & gratia Dei præsumunt: vel de illa
desperant: qui Deum propter flagella sibi inflicta ob-
runt; de ejus providentia obmurmurant; vel ejus ob-
sequium animo deliberato fastidiunt.

Qui Deo cultum superstitiosum, & indebitum, vel crea-
tura cultum soli Deo debitum impendunt: qui demonem
expressè vel tacitè invocant vel pactum expressum vel
solum cum eo ineunt,

Quærerum futurarum, vel occultarum cognitionem per modos superstitiosos, & indebitos inquirunt, ut per præstigia, somnia, necromantiam, geomantiam, &c. item per Astrologiam judiciariam ab Ecclesia reprobata, augurium, auspicium, omen, Chiromantiam, sortes, & alios similes modos à dæmonibus in perniciem hominum inventos.

Qui divinos, & ariolos de rebus illis futuris, vel occultis consulunt: ab ijsque, quid sibi prosperum adversumve eventurum sit perquirunt: qui (ut communiter dicitur) cribrum farinaceum aut annulum vertunt, ut v.g. furti alicujus authorem detegant.

Qui reliquias vel imagines sanctorum cum quibusdam observationibus superstitiosis collo, vel brachio appensas ferunt: qui orationes quasdam, & jejunia adhibent tanquam inedia infallibilia ad sciētias aliquas sine ullo studio comparandas.

Qui ad sanitatem recuperandam, vel aliis conferendam certis verbis, orationibus, characteribus, & aliis similibus superstitiosis modis nullam ex natura sua ad talem effectum producendum vim habentibus, utuntur: qui vanis & frivolis quibusdam observationibus eventura sibi bona ominantur.

Qui maleficiis amatoris, aut veneficis utuntur; (à quibus quærendum num damnum aliquod intulerint, ut illius restitutio injungatur:) qui per quasdam ligaturas Matrimonii usum & consummationem impediunt.

Qui Deum tentant, neglectisq; mediis ab ejus providentia ordinatis, effectum aliquem sine ulla necessitate, aut ratione ab eo expectant.

Qui sacrilegium aliquod perpetrāt; personas Deo sacras polluunt vel injuriosè percutiunt; aut immunitates illarū injustè violant: qui templa vanis, immodestis, vel obscœnis colloquiis, aut pejoribus adhuc actibus, putà furto, fornicatione, aut simili aliqua fœditate, aut injusta sanguinis effusione polluere, ac profanare non verentur.

Qui Sacramenta indignè suscipiunt vel ministrant; vasa & ornamenta Ecclesiæ, aliasque res sacras, ad usus prophæ-

prophanos vel supersticiosos adhibent; imagines sanctorum contumeliosè tractant; sacrae scripturae verbis ad supersticiosas ridiculas, vel falsas abutuntur.

SECTIO II.

Explicatur secundum Decalogi praeceptum.

Non assumes nomen Domini DEI tui in vanum.

HVIVS secundi praecepti verbis ex una quidem parte prohibetur abusus divini nominis, & irreverentia illa, quae committitur à blasphemis, perjuris, aut temerè jurantibus: & ex altera praecipitur, ut summa reverentia nomini divino exhibeatur; jurata serventur; & vota Deo facta fideliter adimpleantur. Quapropter ad illius faciliorem & pleniorè explicationem de tribus praesertim hic agendum est, scilicet de juramento, de blasphemia, & de voto.

§. I.

De Juramento.

OBSERVANDUM est, secundum doctrinam S. Thomae q. 89. a. 1. & seq. juramenti nomine significari actum religionis, quo quis Deum in testem adhibet, ejus testimonium invocat in confirmationem eorum, quae asserit, vel promittit; eaque ratione profitetur divinam veritatem esse indefectibilem.

Fit autem juramentum vel expressè, cum quis jurat per Deum aut per Christum, &c. vel tacitè, ut cum quis jurat per creaturas aliquas, quatenus in illis divina bonitas, & potentia elucet; ut quando quis jurat per sanctos, per an-